అనురాగప్రస్థారం

సృష్టిలో ఏ ఇద్దరూ ఒకలా వుండరు. అంతేకాదు— ఏ ఇద్దరి శీలము, ప్రవర్తనా, మనస్తత్వము ఒకలావుండవు. సృష్టి వైచిత్ర్యమంటే ఇదేనేమో అనిపిస్తుంది మానవజాతిలో యింతటి వైవిధ్యమున్నప్పటికీ, మనుషుల్ని తెగల కిందా, జాతుల కిందా, కూటాల కిందా విడదీసి వారి వారి ప్రవృత్తులను బట్టి పలానా తెగకిచెందిన వ్యక్తులుగా వర్ణించి అంతస్థు నిర్ణయించి విలువ కట్టి విడిచెయ్యడం సాధ్యమవుతోంది సాంఘిక చరిత్ర కారులకి.

నియంత నెరుగుదుం, రౌడీ నెరుగుదుం, కాని ఏ ఇద్దరు నియంతలూ ఒకే రకం దౌర్జన్యకాండ కొనసాగించలేదు. ఏ ఇద్దరు రసికులు ఒకే రకం ప్రణయకాండకు పూనుకోలేదు, ఏ ఇద్దరి వెర్రి ఒకే పక్కీలో వ్యక్త మవదు. యే ఇద్దరు కవులూ, ఒకే మాదిరి కావ్యం రచించలేదు. లోకంలో పెద్ద మనుష్యులంతా ఒకేరకం పెద్దమనుషులేమో తెలియదుగాని, రౌడీ లలో వున్న వైవిధ్యం ఇంకెవరిలోనూ లేదంటాడు షా. అయినా వీరందరూ వైఖరిని బట్టి, బుద్ధినిబట్టి తెగలుగా మనకి పరిచితులే. వైవిధ్యంలో పోలి కనీ, భిన్నత్వములో యేకత్వాన్ని చూడగల శక్తి ఒక్క మానవుడికే వుందేమో !

ఈ రకంగా తెగలకింద విడదీసి విలువలుకట్టే చరిత్రకారులు పురుషులవడంమూలాన కాబోలు స్త్రీలలో ఇంతటి వైవిధ్యం కనబడదు. పద్మినీ, హస్తినీవగైరాజాతులుగా వర్ణించడము ఎరుగుదుం స్త్రీ రహస్యం వుంచుకోలేదని ఎరుగుదుం. వారి అసూయ, సహనం, గయ్యాళితనం, చాంచల్యం— ఇవన్నీ మానవచరిత్ర ప్రారంభమైనప్పటి నుండి ఎరు గుదుం. ఆధునికయుగంలో ఈ జాబితాకి ఒకటి రెండు చేర్చాలేమో— చదుకొన్న స్త్రీ— అంటే ఇంగ్లీషు విద్య ఆర్భాటం. "పురుషుడికి ఎందు

లోనూ తీసిపోదు" అని సూచించే ఒక ధీమా, హుందాతనం"— లాంటివి జతపడవచ్చు. ముందు ముందు, ఈ తెగల నాధారంగా చరిత్ర వ్రాసేవారికి, ఈ స్త్రీ, పురుష తారతమ్యమే కనబడక వ్యత్యాసాల ప్రశంస విడిచేసి అందరినీ ఒకలాగే పరామర్శించే పరిస్థితి ఏర్పడు తుందేమో !

ఈయనేదో కథ చెబుతున్నాడు. చదువుదామని ప్రారంభిస్తే వ్యత్యాసాలు, పోలికలు అంటూ ఒక వ్యాసముతో విసిగిస్తున్నా దేమిటని పాఠకుడు చీకాకు బడతాడని నే నెరుగక పోలేదు. కథ వ్రాసేవాడు సూటిగా కథ చెప్పకుపోవాలి. అప్రస్తుతమయిన వస్తువులో— అ దెంతటి వైజ్ఞానిక విలువగలదయినా— శక్తి సామర్థ్యాల ప్రకర్షలో విసిగించడం కథానికపట్ల అపచారమని ఎరుగుదును. కానీ, ఈ కథకి— పోలికలు, వ్యత్యాసాలు— వీటి ప్రశంస చాలా అవసరం. కథ ప్రారంభించి నే నిందాక చెప్పినదంతా కథ మధ్యలో అక్కడక్క పాటకుడు చటుక్కున గమనించే అవకాశం ఇవ్వకుండా పొందుపరచి కథ ముగించి వెయ్యొచ్చు. అలా చేయటం పాఠకుడిని దగా చేయ్యడంలా తోచే, ముందు చేప్పే శాను.

సృష్టిలో ఏ ఇద్దరూ నొకలాగుండరన్న వాక్యంతో ఈ కథ ప్రారంభించాను ఈ వాక్యంలో యదార్థాన్ని పాఠకుడు ఎంతవరకు అంగీకరిస్తాడో నాకు తెలీదు. వెనక్కి వెళ్ళి వ్రాసింది చదువుకుంటే సందేహాలు నాలోనే రేకెత్తుతున్నాయి. కవల పిల్లలు ఒకేలా వుండే వారు— ప్రవర్తనలో, రూపంలో కూడా— లేకపోలేదు. "వాడు అచ్చంగా వాళ్ళనాన్నే" అంటే పోలికల మాటటుంచి బుద్ధి, మనస్తత్వం, ఎంత సమంగా వున్నవో ఉదహరించడమే అవుతుంది. ఇలాంటి పోలికలన్నీ ఒకే కుటుంబంలో వ్యక్తులకు అన్వయిస్తాయి కాని వేర్వేరు కుటుంబాలలో వ్యక్తులకు అన్వయించవు అలా అన్వయించే ఇద్దరి వ్యక్తులను గురించే ఇప్పుడు నే చెప్పబోయేది.

"అచ్చంగా మీ ఆవిడలాంటావిడ్ని చూశాను మొన్న రైల్లో, ప్రసాదు" అంది రంగనాయకమ్మ, హరిప్రసాదుతో.

"వెడుదురూ, మీ రెప్పుడూ ఇట్లాంటివే అంటూంటారు" అన్నాడు ప్రసాదు.

"అయితే వెళ్ళిపోతున్నాను" అని లేచింది రంగనాయకమ్మ. ప్రసాదు లేచాడు కంగారు పడ్డాడు. ఏం అనాలో తెలిసింది కాదు.

"మరోక్షణం ఆగితే కామాక్షి వస్తూంది. ఆలయానికి వెళ్ళుండాలి. ఆలస్యమయిందంటే లక్ష్మణరావు ఇంటికి బయలుదేరిందిలెండి.

"మరొకసా రొస్తాలే" అంటూ గుమ్మందాటి మెట్ల గదిలోకి వచ్చింది.

"కాస్త టీ యేనా పుచ్చుకోకుండా వెడతారా ? కుర్రాడ్ని పంపు తాను. కాసేపు కూర్చోండి."

రంగనాయకమ్మ మళ్ళా లోపలికొచ్చింది. కూర్చుంది గోడని తగిల్చిన ఫోటోకేసి చూస్తూ.

ఏదో వెడుదురూ అన్నాడన్న మాటేగాని ప్రసాదుకి తనభార్యలా వుండే వ్యక్తిని గురించి వినాలనివుంది. తనూ ఆమె చూస్తున్న గోడమీద ఫోటోలకేసి చూస్తున్నాడు. రెండు ఫోటోలున్నాయి. ఒకటి ప్రసాదు పెళ్ళినాటిది. రెండోది ఆరేళ్ళ తరువాత ఇటీవల భార్య కామాక్షి బస్తు ఇటలీ నుంచీ దూరపు చుట్టం తెచ్చిన కెమెరాతోతీసింది.

"ఈ మధ్యన తీసిందే... కామాక్షిది... నాదీ తీశాడు. బాగా రాలేదు. అందుకని ప్రదర్శించలేదు ఇంతకీ మన మొహం బాగ లేకపోతే కెమోరా ఏం చేస్తుంది.... ఏమంటారు ?" అన్నాడు ప్రసాదు. రంగనాయకమ్మ నవ్వింది.

"ఎవరి మొహం వారికి బాగుండ కేం ? బాగానే వుంటుంది. కావాల్సిన వాళ్ళ ఆక్షేపణకి భయపడి బయట పెట్టం మీ మొహానికేం, నిక్షేపంలాంటి మొహం.

"అమ్మయ్య, ఆ ఫోటోకూడా ఫ్రేంలో పెట్టించి గోడని తగిలిస్తాను. మా ఆవిడ అభ్యంతరం పెట్టినాసరే." అన్నాడు.

"అదేవన్నముక్క. ఆవిడ అభ్యంతరం ఎందుకుంటుంది. ప్రసాదు నవ్వటం చూసి, "పరిహాసమా ? అవుతే నేనూ నవ్వుతాలే" అని నవ్వడం సాగించింది.

"మరి మీరు చూసినామె ఇట్లాగే ఉందాండి ?

"చెప్పొద్దు పొమ్మంటివిగా ?"

"వొద్దంటే చెప్పమనే— మీ రామాత్రం గ్రహించలేరా ఏం?"

రంగనాయకమ్మ వయస్సు యాభై - లావు, తగ్గ ఎత్తు, మెడనిండా నగలు, గుండ్రని మొహం, మెలితిప్పి బిగించికట్టిన జడకొప్పు— అందులో చామంతిపూలు. జీవితంలో పేచీలు, సమస్యలు అడక్కపోయినా సలహా ఇచ్చే హుందాతనం వ్యక్తపరిచే మనిషి.

"కామాక్షి లేదుగనకనే తెగించి అడిగావు. ఆ మాత్రం గ్రహించలేనా ప్రసాద్ ?"

"మీ రెరుగరు కామాక్షి మునుపటికి మల్లెకాదు. చాలా మారిపోయింది. మీరు చూసి మూడేళ్ళయిందేమో!"

"నాకు చెప్తావెందుకోయ్. ఆ మాత్రం అసూయ లేకపోతే ఆడదే కాదు. దానికి సిద్ధపడి, దిగమింగుకొని, మొగవాడే మారతాడు. మా ఆయన్ని చూశాగా. నువ్వూ అంతే. అచ్చంగా కామాక్షి కళ్ళు, ఛాయ, జుట్టు వొంకులు, ఎత్తు, పొడుగు— ఆఖరికి నడకకూడా—అంతా కామాక్షే. కామాక్షి అనుకుని పలకరించా, 'అత నెక్కడ' అని అడిగాను తెల్లబోయింది. సమాధానం లేదు. ఏమిటి చెప్మా అని తెల్లబోయాను—నేనూ అక్కడికే అన్నాను ఉలకదు పలకదు. రైలుదిగుతూ చెప్పింది వాళ్ళది కాకినాడట. మెడికల్ కాలేజీలో చదువుతూందిట. పొరబాటయింది— మా ప్రసాదు భార్య కామాక్షి వనుకున్నాను— ఫలానా ప్రసాదు అని నిన్ను గురించి అదే నువ్వు గాయకుడవని చెప్పాను. ఆమె నవ్వింది. ఇల్లాగే ఆమెని

కామాక్షి అనుకుని, ఇదివరలో ఇద్దరు ముగ్గురు పలకరించి, పొరబాటు సర్దుకున్న వృత్తాంతం చెపితే ఆశ్చర్యపోయి, కామాక్షితో చెప్పెయ్యాలని వచ్చా" ప్రసాదు ఆ వ్యక్తిని ఊహిస్తూ యేమీ సమాధానం యివ్వలేదు.

కుర్రాడు తెచ్చిన టీ త్రాగి, లేచింది రంగనాయకమ్మ.

"మరి వెళ్ళొస్తా. అచ్చంగా కామాక్షి కళ్ళే— ధగ ధగ మెరిసి పోతూ, నిలబెట్టే చూపులు..."

"ఇంతకీ ఆమె పేరు చెప్పారు కారు" అన్నాడు ప్రసాదు.

"చూశావా ఎంత తెలివితక్కువదాన్నో. పేరు అడగనేలేదు"అని వెళ్ళింది.

ఆనాటి సంభాషణతో కథ ప్రారంభమైందనవచ్చు. జీవితంలో సంఘటనకి తుది మొదళ్ళు స్ఫుటంగా ఉండవు. కథానికలోకూడా ఉండక్కరలేదన్న నినాదం రష్యన్ రచయిత చెకోవ్‌తో ప్రారంభమై అధునిక రీతుల్లో తుదిమొదళ్ళ విషయం అట్లావుంచి అసలు వస్తువే లోపించే స్థితి యేర్పడింది. సరే, ఇదంతా ఈ కథకి అప్రస్తుతం గనుక, ప్రారంభం వున్నదని మాత్రం చెప్పి విడిచివేస్తాను.

కామాక్షిలాగా వున్నామెను చూసిన మరో ఇద్దరు స్నేహితులు ఆ వ్యక్తిని వర్ణించడంతో ప్రసాదులో వింత ఊహలు రేగుతున్నాయి. ఆమెను చూడాలని ఉంది. తన భార్య భార్యగాకాక మరో వ్యక్తిగా తటస్థ పడటం ఊహలో వింత అనుభవం. అది యదార్థమైనప్పుడు తానెట్లా తట్టుకుంటాడు.

ఓవేళ ఇదంతా అతిశయోక్తేమో—అచ్చంగా అల్లా ఉండేవారు సృష్టిలో ఉండరు. కాని రంగనాయకమ్మ పొరబడేమనిషికాదు. ప్రసాదులో కొత్తరకం వేదన బయలుదేరింది. అందుకు కారణం లేకపోలేదు.

ప్రసాదులో కళాతృష్ణ చాలా ఉంది. సంగీతం అభ్యసించాడు. కాలేజీలో కచ్చేరీలు చేసి గాయకుడుగా గొప్ప భవిష్యత్తుగల వ్యక్తిగా పేరు తెచ్చుకున్నాడు. తరువాత లా చదువు పూర్తిచేసి, ప్రాక్టీసు

పెట్టాడు. కామాక్షిని చేసుకున్నప్పుడు అతని వయస్సు ఇరవై నాలుగు—ఇప్పుడు ముప్పై ఒకటి. ఈ యేడు సంవత్సరాలలోనూ, గాయకుడిగా పైకిరాలేదు. అతను లలిత సంగీతం బాగా సాధనచేసిన రోజుల్లో శాస్త్రీయ సంగీతం లోపించిందన్నారు జనం, శాస్త్రీయ సంగీత సాధన చేసిన రోజుల్లో, లలితసంగీతం కావాలన్నారు; కంఠం శ్రావ్యంగావున్నా, టెక్నిక్ చాలదని కొందరు టెక్నిక్ ఎంత బాగుంటేనేం, గాత్రం బాగుండాలయ్యా అని మరికొందరు చేసిన విమర్శనలతో అభిరుచి సన్నగిల్లి వెనుకవున్న ఆ కాస్తపేరుకూడా వినబడటం అరుదైపోతోంది.

దానికి బదులు మరో రకం పేరు ప్రచారంలో కొస్తూంది—కామాక్షి భర్తగా చెప్పుకుంటున్నారు ప్రసాదుని— కామాక్షిలో వొక్కటే విశేషం ఉంది— అది ఆమె సౌందర్యం.

పెండ్లినాడు ఆమె వయస్సు పందొమ్మిది బంగారంలాంటి శరీర చ్ఛాయ, తీగలాంటి మనిషి; కత్తిలాంటి నడుం —చరిత్రలో చీకటిగుహలు, వాటిల్లో ఆరిన కాగడాలు, పగటిని చీకటిచేసే వెన్నెల— లాంటివి స్మరణ కొస్తాయంటారు కొందరు- ఆమె జుట్టుని చూచి, రేకులు విప్పని మందారం మొగ్గ ఆమె నోరు, గులాబీరంగుతో మెరిసే పల్చటి చిగుళ్ళ కింద తళుక్కుమనే పళ్ళవరుస, చిరునవ్వుతో వింతగా మెలికలు తిరిగే బుగ్గల కింద గీట్లు, పెదవుల కొనలో పడే లేత వొంపులు చూసినవారు కలకాలం స్మరించుకుంటారుట. వీటన్నిటికంటె చెప్పుకోదగింది ఆమె కళ్ళలో తళుకు, రెప్పల కింద యేవో వెలుగు-వెన్నెల పిలుపుకి పూగిపొయ్యే సముద్ర కెరటముపై నురుగులో వెలుగు—సంధ్యకి— సిగ్గుపడి కళ్ళుమూసుకుంటే, చందమామ చక్కిలగింతకి ఉలిక్కిపడి ఒక్కసారి కండ్లు తెరిచిన ప్రకృతికన్య చూపులో వెలుగు— యేవేవో చెపుతారు, కామాక్షి కళ్ళల్లో సౌందర్యం గూర్చి.

ప్రసాద్ సంగీతం అభ్యాసం చేసి కీర్తి కాంతని అన్వేషించిన మొదటి రోజుల్లో ఆమె చక్కదనం గూర్చి పట్టించుకోలేదు. యేడేళ్ళు గడిచినై సంతానం కలుగలేదు. సంగీతం మరుగున పడింది. ఏదో అసం

తృప్తి, ఖర్చు కాని కొన్ని శక్తులు అతన్ని నలువైపులా నెట్టుతున్నాయి— కాని తలుపులు మూసి వున్నాయి. అవి బయటపడే మార్గం కనబడదు.

ప్లీడరు వృత్తి మీద మనస్సు లగ్నం కావడం లేదు. అతనికి ఆ నల్లకోటంటేనే తలనొప్పి. ఆ కాలరు, ఆ గబ్బిలం కోటు విప్పి దూరంగా పడేసేవరకూ అతనికి తోచదు. సాయంత్రం క్లబ్బు—చీట్లాట, క్లబ్బులో ఎన్నో సమావేశాలు వుత్సవాలు జరిగినా, అతని సంగీత కచ్చేరి ఏర్పాటు చెయ్యాలని ఉబలాటపడిన వారు కనబడరు. కొత్తలో ఒకటి రెండు సంవత్సరాలు అతని కచ్చేరికి కామాక్షి కూడా వచ్చి ప్రేక్షకులలో కూర్చునేది. ఇప్పుడామె రావడం లేదు. అందుకని కచ్చేరీలు ఏర్పాటు చెయ్యడం మానుకున్నారా ? ఏమో — ఎవరు చెప్పగలరు. ప్రజల అభిరుచుల మీద తీర్పు చేసేటంత తీవ్రమైన అసంతృప్తి ఇంకా రాలేదేమో అతనిలో ?

ఆ రోజున కోర్టు నుంచి ఇంటికి వెళ్ళకుండా, తిన్నగా క్లబ్బుకెళ్ళి, రాత్రి ఎనిమిదింటికి ఇంటికి చేరుకున్నాడు హరి ప్రసాద్. ఆ కోటు, కాలరు తీసేసి స్నానం చేసి వరండాలో ఈజీచైర్‌లో కూర్చున్నాడు. కామాక్షి మందహాసం చేసి, పలకరించి కోర్టు విశేషాలేమిటని అడిగింది.

"ఏముంటయి— ఏమీ లేవు. ప్లీడర్లు గబ్బిలాలయితే జడ్జి ఎలుగుబంటి, క్లయింట్లందరూ కాకుల రెట్టలూ, పబ్లిక్ ప్రోసిక్యూటర్ గుడ్లగూబా..."

"సరే ఇవన్నీ ఎప్పుడూ విన్నవేగా—" అతనిలో విసుగు గమనించి—

"నేను చెప్పనా, విశేషం ? ఇందాక మనింటికి శోభాసుందరొచ్చింది. ఇప్పుడిప్పుడే వెళ్ళారు. ఆవిడ, రంగనాయకమ్మగారూను" అని, అతనేమంటాడో విందామని ఆగింది. కామాక్షి.

"ఆవిడెవరు ?

"అదే— అచ్చంగా నాలాగుండే ఆవిడ."

"ఉందా ?"

"ఏమీలేదు. రంగనాయకమ్మ కల్పన. ఆవిడ లావు— నాకంటె—

కా స్తంత పొట్టేమో కూడా. వీసం అంత మెల్ల... మెడిసన్ పూర్తయి, ఇక్కడ హాస్పిటలులో నాలుగు నెలలపాటు ట్రైనింగ్ కొచ్చిందట. ఆవిడకి ముప్పై పైమాటే, నా కింకా పాతికేళ్లు నిండందే..."

"అవునవును, అందరికీ ఏళ్ళు కలుస్తూ వుంటే, మనకి తగ్గిపోతూం టాయి. నా కప్పుడే ముప్పై రెండు వస్తోంది– అందులోంచి ఏడు తీసెయ్యి నీ వయస్సుకి...ఇంతకీ పాతిక దాటాక, అసలు వయస్సెంతో చెప్పిన స్త్రీ సృష్టిలోనే లేదులే... మెల్లకన్నా...?"

"ఏమోనండి బాగా కనపడింది, తల పక్కకి వంచి నప్పుడు... ఆవిడ విషయం, రంగనాయకమ్మ మీతో చెప్పిందటగా నాతో మీరు చెప్పనేలేదు" అంది కామాక్షి.

అవును, ఆ మధ్య అన్నట్లుంది– ఏముంది పెద్ద చెప్పేటందుకు. చెప్పకపోతే, ఒక్క మెల్లకన్నుతో విడిచేశావు. చెపితే, గుడ్డిదవునేమో కూడా..."

"మీరే చూసి మెచ్చుకొని గానం చెయ్యండి."

కామాక్షి చివాలున లేచి లోపలికెళ్ళింది. ఆ రకం అలక నిత్యమూ అతనెరుగున్నదే. మొదట్లో బుజ్జగించి, బతిమిలాడేవాడు. అలవాటు పడి పోయి, అది కూడా మానుకున్నాడు. రంగనాయకమ్మ తనతో చెప్పినట్లు తను ఆమెతో ఎందుకు చెప్పలేదో ఆలోచిస్తూ పత్రిక చూస్తున్నాడు.

ఆదివారం సాయంత్రం క్లబ్బులో ప్రసాదు పాట కచ్చేరి. జనంలో వందమంది పోగైనారు మెంబర్లు మినహా. వాద్యాల మధ్య ప్రసాదు గానం సాగుతూంది. వారు కూర్చున్నచోట ఫాన్ లేదు. అతను మధ్య మధ్య చెమట తుడుచుకుంటున్నాడు. ఎగదువ్విన క్రాపింగ్ నుదిటి మీదికి కాడలుగా విడివడుతూంది. లాల్చీ, పంచికట్టు, సిల్కు కండువా వేసుకున్నాడు. ఆరింటికి దీపాలు వచ్చాయి. కళయిన మొహం ప్రసాదుది. కళ్ళు మూసుకుని ఆలపిస్తూంటే, తన్మయుడైన కళాజీవిగా సభకి ఒక శోభని కూరుస్తాడు.

కల్యాణి రాగ ప్రస్తారంలో, పల్లవి జోరుగా సాగుతోంది. ముందు కూర్చున్న వారిలో ఒకరిద్దరు చేసిన కరతాళ ధ్వనులు అందుకునే ఘాదు

కనబడలేదు. జనం పల్చబడ్డారు. మరొక్క అంశంతో ముగించ నిశ్చయించి, సరస్వతి రాగంలో "అనురాగములె" ప్రారంభించాడు. కళ్ళు మూసుకుని తన్మయుడై చాలాసేపు గానం చేసి కళ్లు తెరిచి చూశాడు. హాలులో సగం పైగా జనం వున్నారు. కరతాళ ధ్వనులు చేస్తున్నారు. చివర వరసలో బెంచీ మీద ఆరంభంలో తను చూడని స్త్రీ ప్రేక్షకులు కొందరు కనిపించారు.

జనం లేచి వెడుతున్నారు. వాద్యాల వ్యక్తులు వాద్యాలను సర్దుకుంటున్నారు. క్లబ్బు నిర్వాహకులలో ఒకరు, కృతజ్ఞతా వాక్యాలు చెబుతున్నారు. మొహం తుడుచుకుని, క్రాప్ సవరించుకుని, ప్రసాదు లోపల గదిలో ఫాన్ క్రింద కుర్చీలో కూర్చున్నాడు. అతని మొహం ఎర్రబడినది— ఆవిరి పట్టినట్టు చర్మం ఆదొక లాగైంది. బెంచీమీద స్త్రీలు లేచి వెడుతున్నారు. ఒకామె గదివైపు వస్తూంది. అవును, కామాక్షనుకుని క్షణం బెదిరి, కామాక్షికి కచేరి విషయం తెలియపర్చ లేదన్న సంగతి జ్ఞప్తికి తెచ్చుకుని, తమాయించుకుని ఆ వచ్చినామెను ఆహ్వానించాడు

"చాలా బాగుందండి— క్షమించాలి— టైముకి రాలేకపొయ్యాను— హాస్పిటల్ లైఫ్ ఎట్లాంటిదో తెలుసుగా— నే వచ్చిన నాలుగైదు నిమిషాల్లోనే; మీరు ముగించివేశారు ప్రసాదుగారు"

ఏదో సిగ్గు ఆవరించి, అతను మాట్లాడలేక పోతున్నాడు.

"థాంక్స్ ఇన్విటేషన్ మీకు చేరిందో లేదో... అని..."

మమ్మల్ని గురించి వినడమేగాని, నేనెప్పుడూ మీ పాట వినలేదు. ఎల్లుండి సాయంత్రం టీకి రావాలి—" రంగనాయకమ్మ ఊళ్ళో లేదట. మీ... వారిని— ఆమె కూడా— వస్తారు కదూ ?"

ఆమెలోకి చూశాడు. అంతా కామాక్షిలాగే వుంది. కామాక్షికంటె కాస్త లావు— కొంచెం పొట్టేమో. ఆమె తల వంచింది. తీక్షణమైన చూపు— అందులో ఇంద్రజాలం వుంది. ఆ చూపు ప్రసరించిన చోటంతా లోహాన్ని అయస్కాంతం లాగినట్లు చలనంలేక లొంగివుంటుంది. కంటి పాపలో దట్టమైన నలుపులేదు— తేనెలా తేలిపోయి, ఊదారంగులోంచి వచ్చిన నలుపు. అందుకే కాబోలు కామాక్షి మెల్లని వ్యాఖ్యానించింది అమాయకురాలు,

"థాంక్స్—అలాగే...శోభా...'

"సుందరిని.

ఇంటివయనం చెప్పి, వెళ్ళింది ఎర్రటి పట్టుచీరమీద తెల్లటి మల్లె మొగ్గ డిజైన్ చీర ఒంపులు తిరిగి నుదిటి మీదికి జారే చిరువెంట్రుకల కూర్పుగల జుట్టుముడి. ఒంటి రంగుతో కలిసిన పసిడిరంగు జాకెట్టు — వెడల్పూంటే వెనక భాగం వొంపులు, లయతో కదిలే దృశ్యం చూస్తూ కుర్చీలో వుండిపోయ్యాడు ప్రసాదు. మర్నాడు కచేరి ప్రసంశ తెచ్చింది కామాక్షి.

"నాకు చెప్పలేదుగా—"

"నువ్వు రావని తెలుసు— అందుకే చెప్పలేదు."

"ఆవిడొచ్చిందటగా— అందుకేగా నాకు చెప్పకపోవటం."

ప్రసాదు ఏమీ మాట్లాడలేదు. తల వంచుకొని కూర్చున్నాడు.

"అచ్చంగా నాలా వుందా ?"

"అవును— మొదట చూడగానే నువ్వే అనుకున్నాను"

"అందంగా వుందా?"

లేచి దగ్గరగా వెళ్ళి జడని స్పర్శిస్తూ మొహం తన వేపుకి తిప్పుకున్నాడు.

"నీ అంత అందమైంది."

"నాది మెల్లకన్నంటారా ఏం కర్మ."

కామాక్షి మూతి ముడుచుకుంది. అప్పుడే ప్రసాదుకి మరింత ఆకర్షణీయంగా వుంటుంది. కాని ఆ నోట్లోంచి వెలువడే పలుకులికి అదిరి, ఆ చక్కదనం నిదానంగా తిలకించే అవకాశం అతనికి కలగదు.

"మెల్లకాదు — ఉదారంగులో కంటిపాప నలుపు. ఓరగా చూచి నప్పుడు ఆ యాంగిల్‌లో అలా కనిపించొచ్చు. అయినా అందమయిన కళ్ళే."

"మాట్లాడారా ?"

"ఆమే పలకరించింది."

"నేను నమ్మాలనే మీరు చెప్పేమాట ? ఇన్విటేషన్ రహస్యంగా నాకు చెప్పకుండా పంపించుకున్నారుగా."

"ఇందులో రహస్య మేముంది ? క్లబ్బువారు హాస్పిటల్ డాక్టర్ల నందర్నీ ఆహ్వానించారు."

"యేమంది, సంగీతం మెచ్చుకుందా?"

"ఆహా...చివర్లో వచ్చింది, వినలేదుట"

"ఇంకా? "

"ఇంకేం లేదు"

భుజంమీద చెయ్యి తొలగించి లోపలికెళ్ళి మంచం మీద పరుంది కామాక్షి—వెనకాలే వెళ్ళాడు.

"ఎందుకు కోపం ?"

"నాకేం కోపం లేదు"

అని లేచి, వచ్చే కన్నీటిని కొంగుతో నిలుపుకుంటూ వంటింటివేపు వెళ్ళింది కామాక్షి.

ప్రసాదుకి ఏమీ అర్థంకాలేదు. ఆడది ఎందుకేడుస్తుంది ? ఏదైనా అవాంతరం జరిగి, ఆపదొస్తే, ఎవరికయినా జబ్బుచేస్తే, అపచారం జరి జరిగితే— ఏడవడం అతనికి తెలుసు. ఎన్నో అర్థంకావతనికి. వాటిల్లో

మర్నాడు దోవ కనుక్కొని శోభాసుందరింటికి వెళ్ళేసరికి ఆరు దాటింది. గుమ్మందాటి లోనికి ఆహ్వానించింది ప్రసాదుని.

"ఆమె రాలేదా ?"

తల పకించాడు.

"మీకోసం ఐదింటినుంచి వెయిట్ చేస్తున్నాం—కొందరు ఫ్రెండ్స్‌ని కూడా పిలిచాను. ఇప్పుడిప్పుడే వెళ్ళారు— యింక మీరు రారనే నిశ్చయం చేసుకున్నాన్నాండి"

"క్షమించాలి. ఆ వీధినీ, ఈ వీధినీ చెప్పడం అలా వెళ్ళడం తీరా మీ ఇల్లు కాకపోవడం— చటుక్కున పట్టుకోలేకపోయ్యాను. అదే ఆలస్యం."

వరండా ముందు పూలమొక్కలున్నాయి. క్రింద సమంగా కోసిన

గడ్డి, నాలుగయిదు కుర్చీలున్నాయి — బల్లమీద టీ సరంజాం, ఇద్దరూ కూర్చున్నారు.

"ఉండండి— క్షణంలో వసాను— టీయా? కాఫియా ?"

"ఏదైనా సరే"

"ఆమె లోనికెళ్ళింది— నల్లరంగు పల్చటి చీర, సన్నని గులాబి బోర్డర్ తెల్లటి జాకెట్టు— చేతికి వాచ్, రెండు జడలు— మెళ్ళో నగలే లేవు— ం— ముత్యాలదండ పమిట క్రింద కదలడం చూశాడు.

వరండా ముందు దీపం వెలిగింది. శోభాసుందరి కొన్ని కప్పులు ప్లేట్లు టీపాట్ తెచ్చి బల్ల మీద పెట్టింది.

"తీసుకోండి"

అతను తింటున్నాడు.

"మీరో..."

"అయిందిగా— కంపెనీకోసం సెకండ్ డోస్... ఆల్ రైట్" పాట్‌లో టీ కప్పులో పోసుకుంది— సంభాషణలు సాగటంలేదు.

"మీ రొచ్చి ఎంతకాలమైంది?"

"నెలేగా"

"అవునవును— రంగనాయకమ్మ చెప్పింది" అన్నాడు ప్రసాదు.

"కామాక్షిగార్ని చూడాలని పట్టుపట్టిందామె. విట్టీ లేడీ— భలే కబుర్లు చెబుతుంది. నన్ను కామాక్షనుకుని రైల్లో పలకరించిన ఇన్సిడెంట్ చెప్పే వుంటుంది కదూ—"

శోభాసుందరి నవ్వు, తెల్లటి నీడలో ఉదయించడానికి బద్ధకిస్తున్న లేత సూర్యబింబంలా మెరిసింది. ఆ రోజ్ కలర్ చిగుళ్లు కాస్త కనబడటం— ఆ నవ్వులో ప్రత్యేకమైన అందం జుట్టు నీడ నుదుటిమీదా, ముక్కునీడ గడ్డంపైన, నవ్వుకి వంగిన బుగ్గలు నీడ పెదవులపైన, స్థనాలనీడ ఒళ్ళోనూ పడి,దేనికేసి పరీక్షగా చూడలేకపోతున్నాడు. అంతా కామాక్షే— కాస్తంత ఎదిగిన కామాక్షి— ఒక నిండుతనం ఆమెలో లేనిది గుండ్రని భుజాలు.

పదునైన చేతి వేళ్లు, సన్నగా వొదిగి ఒంపు తిరిగిన నడుంపై,

బింకంగా స్థూలంగా పమిటీ మడతలో మరుగుపడటం తెలిని వక్షం— మెడ కిందికి నునుపుగా జారిపోయిన—

అతని కాలు తగిలి బల్ల కదిలి— దానిమీద టీ పాట్ ఆమె వొళ్ళో పడింది. చివాలున లేచి టీ పాట్‌ని పట్టుకున్నాడు. టీకి తడిసి వేడెక్కిన తొడపై అతని చెయ్యిపడింది. దాన్ని తొలగిస్తూ దానిమీద ఆమె చెయ్యి పడింది. దీపం ఆరింది. ఇద్దరూ లేచారు.

"ఎవరది?— పిన్నీ—నువ్వేనా, దీపం తీసేస్తా!"

"అవును వెన్నెట్లో దీపం గిట్టదుగా నీకు" అన్నది దూరంగా పిన్ని కంఠం కాబోలు.

"వారున్నారని చెప్పానుగా."

"అవునే, మరిచా సుమా. వేస్తున్నా." దీపం వెలిగింది.

"సారీ—నే చూళ్ళేదు"

"ఫరవాలేదు, డ్రెస్ చేంజ్ చేసి వొస్తాను."

ఆమె లోపలి కెళ్ళింది.

అతను చందమామకేసి చూశాడు. మేఘాల వలలోంచి బైట పడింది. అస్పష్టమైన నీడలు పడుతున్నాయి చుట్టూ. వెన్నెలవలె అతని మనస్సు చల్లగావుంది— కాని ప్రశాంతంగాలేదు కామాక్షిని, ఈమెనీ ఒక్కసారి పోల్చిచూడాలి. కాని వారిద్దరూ కలియడం ఎట్లా? ఎప్పుడైనా శోభాసుందరిని తనింటికి పిలవాలి.

"ఈ చీర కట్టుకోవడం అంటె ఎట్లాగో వుంటుందండి" అందామె.

"ఏం?"

"మొన్న మీ ఇంటికొచ్చినప్పుడు, ఆమె ఈ రంగు చీరె వేసుకున్నారు. అప్పటినుంచీ భయంగానే ఉంది"

"భయమెందుకు?"

'అంటే' అని వాక్యం చివ్వర చేర్చలేకపోతున్నాడు ప్రసాదు. అలా అనాలని అనిపించడంలేదు.

"మీ ముందు మరీ అదోలా వుంటుంది. ఐదారు పర్యాయాలు జరిగింది— కామాక్షి అనుకొని నన్ను పలకరించడం— కాదని నేను చెప్పడమూ. మిమ్మల్ని గురించి విన్నాను. మీరు గాయకులట, అప్పటి

నుండి మిమ్మల్ని ఆమెనీ చూడాలని ఉండేది. ఈ ఊరొచ్చాక అది వీలైంది."

"డిసప్పాయింట్ అయ్యారా?"

"ఏమో— నేనా విషయం ఆలోచించలా. ఆమెలా నే వున్నానని అనుకోవడంలేదు— వారూ వీరూ అంటే తప్ప. ఆవిడవి చాలా అందమైన కళ్ళు మంచిఛాయ— పెద్ద జడ— ఆ మధ్య జబ్బుచేసి నా జడ వూడి పోయిందనుకోండి. మీ కేమనిపిస్తోంది! అడగొచ్చా?"

"నాకూ ఎల్లాగోవుంది. కాస్తంత పోలిక వున్నమాట నిజమే. కాని— మీ దగ్గర, ఇప్పుడున్నట్లు చూస్తే— ఆమె జ్ఞాపకం— అంటే ఆమెని చూస్తోన్నట్లు అనిపించడంలేదు"

ఆమె తలకాస్త పక్కకివొంచి నవ్వింది. అల్లావొంచి నవ్వటం అలవాటు కాబోలు. అల్లా నవ్వినప్పుడే ఆ పళ్ళ చక్కదనం, అతన్ని కలవరపెడుతోంది. ఏ వస్తువుకేసి కేంద్రీకరించి చూడకుండా, పరధ్యానంగా చూచినపుడు— రెండుపాపలు, మధ్యకిరాక కదలడంవల్ల కాబోలు, కామాక్షి మెల్లని విమర్శించింది. ఆ విమర్శకి కళ్లుచేవు— మళ్ళా ఆమె కళ్ళల్లోకి చూచాడు ఆమె తల వంచుకుంది. కామాక్షి కళ్ళే అందమైనవి— ఈమె కళ్ళల్లోలేని ఒక వెలుగు, ఆమె కళ్ళల్లోవుంది ఒప్పుకోవాలి. కళ్ళు బాగుండగానే సరికాదు. వాటిని వినియోగించడంలో వుంటుంది అందం. ఆ నేర్పు; ఆ మెళుకువ, శోభాసుందరిలో వున్నాయి. ఆలయంలో స్తంభంమీద చెక్కిన ప్రాచీన శిల్పంలా, స్థబ్దుగావుంటే, శిల్పికి నచ్చొచ్చు. కామాక్షి అట్లాంటిది. కదలిక, సజీవమైన ఒక ఒయ్యారం, లాలన, అవున్నాయి శోభలో.

"కారణం చెప్పమంటారా?"

ఉలిక్కిపడ్డాడు ప్రసాదు.

"మీరు రోజూ చూస్తూ, ఎరుగున్న భార్య కావడమే— నేను దూరపుకొండను... అవునా?"

"మీ రెట్లా గ్రహించారు?"

"నా మొహం గ్రహింపు ఊహ. కొన్ని సందర్భాలలో అవతల

వారి మనస్సులో ఏముందో ఇట్టె తెలిసిపోయి నట్లనిపిస్తుంది. కామాక్షి చాలా చక్కనిది..."

"ఊరికే అందంగా వుండడం చాలదనుకుంటా. ఆ అందాన్ని— ఎల్లా చెప్పాలో తెలియదు— సరిగ్గా వినియోగించడంలో పోనీ, ప్రయోగించ డంలోనూ వుంది—కవి మామూలు పదాలనే అందంగా ప్రయోగిస్తాడు... ఏమో గంద్రగోళంగావుంది...మరి నే వెళ్ళనా..."

లేచాడు.

"అప్పుడే మీ సంగీతం వినాలను కున్నాను. సాయంత్రం స్నేహితులనుకూడా అందుకే ఆహ్వానించాను..."

"మరో అవకాశం వుందంటారా!"

"అది మీరు చెప్పాలి. నాకేం నేను ఎప్పుడుపడితే అప్పుడు సిద్ధమే...ఉండండి, అక్కడిదాకా వస్తాను."

ఇద్దరూ లేచారు. ఆమె లోపలి కెళ్ళింది. ప్రసాదు మండువాలో కొచ్చి, గదులు, ఇల్లుపరకాయిస్తున్నాడు. ముందుగది తలుపుమీద చెయ్యి ఆనించి నిలబడ్డాడు. ఎవరో చటుక్కున తలుపు మూసారు లోపలినుండి. ఆ రెండు తలుపుల మధ్య వేలునలిగి, నెప్పి సూచిస్తూ కేకవేశాడు హరిప్రసాదు. శోభాసుందరి బైటకొచ్చింది, ఏమిటంటూ.

"ఏంలేదు— తలుపుసందులో వేలు నలిగింది..."

"మా పిన్ని వేసిందేమో తలుపు. ఆమెకి మా చెడ్డ భయం. దీపాలు తీసెయ్యడం, తలుపులు మొయ్యడం అంటే మహాఇష్టం. ఉండండి డాక్టర్నిగా... చిన్న బాండేజ్ వేస్తాను...."

లోపల్నించి సీసాలు, కత్తెర, బాండేజ్ క్లాత్ ఇచ్చి, ఆతని వేలుకి కట్టుకట్టింది. ఇద్దరూ బయటికి నడిచారు.

ఆమె ముందుగా నడుస్తున్నప్పుడు, అతను ఒకడుగు వెనకపడి నడుస్తున్నాడు. అతను ముందుగా నడుస్తున్నప్పుడు ఆమె ఒకడుగు వెనక పడి నడుస్తోంది. సంభాషణలేదు. రోడ్డ పక్క చెట్ల ఆకుల గుసగుసలు తప్ప చెట్ల నీడలమధ్య దాగిలి మూతలాడుతున్న వెన్నెలకాంతుల మీద కాలుపడాలన్న వారినడక వంకరటింకరగా సాగి రోడ్డువిడిచేసి, కాలిబాట గుండా రాళ్ళ గుట్టల కాపలా మధ్య పచ్చదనం కాపాడుకున్న పచ్చిక

బయలికి చేరుకున్నారు. రాతిగుట్టల నీడలు గుంద్రంగా వారి కాళ్ళమీద పడుతున్నాయి.

"ఎందుకంత వగురుస్తున్నారు? ఆయాసమా అమ్మ—నాకూ ఆయాసంగానే వుంది" అని శోభాసుందరి పైన కప్పుకున్న మఫ్లర్‌తో మొహం తుడుచుకుంటోంది.

"ఆయాసంకాదు. మీతో నడుస్తుంటే ఏదో ఎక్సైట్‌మెంట్".

"ఓయబ్బ, ఎందుకో."

"చెప్పలేను. ఇదొక కొత్త అనుభవం. మీలో ఏదో వుంది. అది నన్నిల్లా చేస్తుందేమో. ఆరోజు కచ్చేరిలో కళ్ళు తెరిచి మిమ్మల్ని చూడ గానే, ఇంక పాడలేక, ముగించి వేశాను. సిగ్గా? కాదు. పాడేటప్పుడు, నా ముఖం ఎట్లాగో అవుతుంది—అదిచూసి మీ రేమనుకుంటారో అని? ఏమో!" ప్రసాదు రాతి బండమీద కూర్చుని ఆమె మొహం నీడగా సాగారి మరో రాతిబండ మీద కదలడం చూస్తూ కూర్చున్నాడు.

"నాలో ఏమీ లేదు— చాలా సామాన్యురాల్ని. కామాక్షిగారు ఎంతో అందంగా వుంటారు. ఈ మెడిసిన్ చదువులో ఏముందో తెలీదు. మనిషి శరీరంపట్ల కుతూహలంగాని, అభిమానంగాని వుండదు. అంద చందాల ప్రస్తావన వచ్చినప్పుడు నవ్వొస్తుంది. అద్దంలో చూసుకుంటే అస్థిపంజరమే కనిపిస్తుంది" అన్నదామె.

"నా కట్లా కాదు. మూలపడి, బూజుకట్టి పాతదయిన మనస్సు మిమ్మల్ని చూశాక, ఎక్కడికో ఎగిరిపడుతోందంటె నమ్ముతారా?"— ఆమె నవ్వుతోంది.

"నాకు మనస్సుతో పరిచయంలేదు. ఎన్నోసార్లు శరీరాలని కోశాం— మనస్సు కనబలేదు."

"అట్లాంటి అభిప్రాయాలు మీలో కలిగాయంటే అందుకు కారణం మనస్సు కాదంటారా? రోత పుట్టించినట్లే, మనస్సు ప్రేమను కూడా పుట్టించడం అసహజం అంటారా?

"ఆమాటకొస్తే వాదేశారా?"

ఆమె కళ్ళల్లో బాధ, అలకా కూడా కనిపించాయతనికి. తల వంచి, మేఘం వెనక మరుగుపడ్డ చందమామని చూస్తోంది.

"ఏదేనా తప్పుగా అన్నానా ?

ఆమె చెయ్యి పట్టుకున్నాడు ప్రసాదు. చేతినితీసి తన రెండు అర చేతులమధ్యా వుంచి చటుక్కున తోసేసింది. మఫ్లర్ జుట్టుమీదకి లాగి మడిచి కట్టింది. అతని చెయ్యి ఆమె గడ్డంమీద పడింది. మెత్తగా తగిలింది. చల్లగా కింద పెదవి కిందికి లాగినప్పుడు— లేతచిగుళ్ళు మనిషి కంట బడని గులాబిలో లేత ఎరుపుతో మెరిసాయి. తల అటు తిప్పేసింది.

"మీరేమీ తప్పుగా అనలేదు. నాకు తెలీదు ప్రేమంటే— నా జీవితంలో అదిలేదు" తన వెంపు తిప్పుకున్నాడు ఆమె మొహాన్ని. ఆమె కళ్ళల్లో కన్నీరు ఒక తెరలా, చందమామ మీద నల్లమేఘం పొరలా కదులుతోంది.

"అడగొచ్చా — ఎందుకో ?"

"నేను చెప్పలేను"

"సరే, వెడదాం లేవండి"

తనచేతిని లేవడానికి ఊతగా ఇచ్చాడు. ఆమె లేచింది— మెల్లగా నడుస్తున్నారు.

"పోనీ ఇప్పుడుందంటే, స్వీకరించేటందుకు సిద్ధంగా వున్నారా ?"

"మీరా ప్రశ్న అడగనే కూడదు. నేను చెప్పే స్థితిలో లేను ? ఇంటి దగ్గర కామాక్షి..." ఆమె వాక్యం పూర్తికాకుండానే— అందుకున్నాడు ప్రసాదు.

"అవును మనిద్దరిమధ్యన కామాక్షి నీడ పడుతోంది"

"అదొక్క నీడేకాదు."

"అంటే ? నే నడక్కూడదు కాబోలు"

"మెయిన్ రోడ్ మీద కొచ్చేశారు. చెట్లనీడల మీద పాదాలుపడేటట్లు నడుస్తున్నారు.

"రంగనాయకమ్మగారు మీ కన్నీ చెప్పే ఉంటారు."

"నాకేమీ చెప్పలేదు. ఏముందని చెప్పడానికి ?"

ఆమె నవ్వుతోంది.

"చూశారా, ఇద్దరికీ మతుల్లేవు. అటు వెళ్ళడంబదులు ఇటొచ్చాం— తిన్నగా తిరిగి మా ఇంటికి..."

ప్రసాదు నవ్వుతున్నాడు ఆలోచనలో, ఎక్సైట్‌మెంటులో ఎటు నడుస్తున్నారో తెలిసిందికాదు.

"ఫరవాలేదు లెండి— మిమ్మల్ని మీ ఇంటి దగ్గర భద్రంగా విడిచేసి వెడతాను.

"అవును, నేను మిమ్మల్ని మీ యింటిదాకా సాగనంపుతాను. అక్కడనుండి నన్ను సాగనంపడానికి మీరు నాతో మా యింటిదాకా వస్తారు. ఇల్లా తెల్లవార్లు తిరుగుతూందాం..."

ఆమె లోపలికెళ్ళింది. పిన్ని కాబోలు గట్టిగా గడియ వేసిన చప్పుడైంది. ప్రసాద్ ఇంటికి చేరుకునేటప్పటికి రాత్రి పదైంది.

ఆనాటినుండి ప్రసాదుకి భార్య కొత్తగా కనబడసాగింది. ఏడేళ్లుగా, రోజూ ఎరుగున్న భార్యే తలవంచి చూచినప్పుడు, బాహాటంగా నవ్వినప్పుడు చిగుళ్ళ ఎఱుపు, బుగ్గ వంపు—ఇవన్నీ కొత్తగా వున్నాయి. ఆలయంలో శిలాప్రతిమ కదలినట్లు అయింది శిలాప్రతిమ సంతానం కనదు. కామాక్షి అంతే; వైద్యం అయింది; తీర్థయాత్రలయ్యాయి; మొక్కుబడులు చెల్లించడం అయింది. జాతకంలో నలుగురు సంతానం వున్నా, ఇంతవరకూ ఆ చిహ్నాలేవీ. తన మాటేమిటి? పరీక్షలు చేయించుకున్నాడా? తోటి వారు ఆ లోటుకి బాధ్యత భార్యమీదే వేస్తారు. మొగజన్మకి యీ సమాజంలో ఆమాత్రం పలుకుబడుంది.

తొమ్మిదింటికి చంద్రుడుదయించాడు — క్రాఫింగ్ చేసుకున్నవాడిలా పౌర్ణమివెళ్ళిన నాలుగోనాడు డాబా మీద పూలదండ కడుతోంది కామాక్షి. ఉదయం తలంటుపోసుగున్న వెంట్రుకలు జారి మెడంతా కమ్మివేశాయి. గాలికి చీరపమిటి పకంమీద ఎగిరిపడుతోంది. వెనకాల నిలబడి, ఆమెతల తనవైపు తిప్పుకున్నాడు హరిప్రసాద్. కళ్ళల్లోకి చూశాడు.

"కాటికి కరిగిపోయిన నలుపు కాదుస్మా—"

"ఉండండి —" తోసేసి దూరంగా జరిగింది కామాక్షి.

"వెయ్యిరెట్లు అందమయిన కళ్లు నీవి."

"అంటే ?"

"అదే, ఆమెకంటె ఎంతో అందమయినదానవు"

"ఇప్పుడు తెలుసుకున్నారా ?"

"సత్యాలన్నీ పాతవేనట. వాటిని మళ్ళా స్మరించుకునే పరిస్థితి ఏర్పడి, అవకాశం రావాలంటారు ..." ఆమె మొహాన్ని దగ్గరగా తీసు కొంటున్నాడు.

"ఏమిటిదంతా—ఇవాళ—మరో పార్టీలో ఏమన్నా పుచ్చుకున్నారా — అదే—ఆ లోకైకసుందరి—శోభాసుందరి పార్టీలో."

"అదేమిటి, శోభాసుందరి పార్టీ ఏమిటి?"

"దాస్తేమాత్రం దాగుతుందా. ఆ మధ్య పార్టీకని వాళ్ళింటికి వెళ్ళా రుటగా, ఇందిర చెల్లెల్నికూడా పిల్చిందట— వాళ్ళంతా వెళ్ళిపోయింతర్వాత మీరు వెళ్ళి—ఏకాంతంగా కష్టంసుఖం చెప్పుకున్నారట"

"ఏకాంతంగా వుంటే ఏం చెప్పుకున్నది వాళ్ళకేం తెలుసు? అసలు విషయం చెప్పనా? మనిద్దర్నీ ఆహ్వానించింది, నా పాట వినాలని. ఇల్లువయసం తెలుసుకుని, నిన్నూ తెసుకెడదామని వెళ్ళాను. కనుక్కొని అక్కడకు చేరేసరికి పొద్దుపోయింది వాళ్ళంతా వెళ్ళిపోయారు. ప్రసాద్‌కి ఆమెపై కోపం వచ్చింది—తనీ అబద్ధాలు చెప్పడానికి ఆమె అల్లాంటి లిక మక ప్రశ్న వేసినందుకు, అసూయ — ప్రకటన వొక నటనగా అప్పు డప్పుడు ముద్దుగా వుంటుందతనికి. కాని నిజంగా అసూయ, వేళ్ళేసుకుని భూమిలో పాతుకుపోతే ఆ చెట్టుకింద నిలబడలేడతను"

"అవును, ఆ రాత్రి ఇంటికి అర్ధరాత్రొచ్చారుగా..."

"అర్ధరాత్రా—పదికూడా అవందే—"

"ఏ వేం చెప్పుకున్నారో"

"తెలుసుకున్నావుగా—కష్టం సుఖం..."

లేచి అటూ ఇటూ పచార్లు చేస్తున్నాడు.

"ఇటుచూడు" చేతులమధ్య ఆమె మొహం తీసుకుని "ఏం చెప్పిందో చెప్పనా? ఆమెకంటె నువ్వెంతో చక్కని దానివట. తను జీవి తంతో... నువ్వు వినడం లేదుగా—చెప్పను..."

పూలదండ జడలోంచి జారింది. గాలికి పమిట లేచింది. అతని మొహం ఆమె వక్షంలో దాచుకున్నాడు.

"ఇంక నే నెందుకు — మా ఊరు వెళ్ళిపోతాను." అంటూంది.

"ఈ క్షణం నిన్నెంతగా ప్రేమిస్తున్నానో నువ్వెరగవు. ఆమెతో మాట్లాడినంతసేపు ఆమెలో నిన్ను చూసి నే నెరగని నిన్ను చూసి—"

ఆమె అతని తల నిమురుతోంది. కన్నీటిబిందువు నుదిటిమీద పడింది.

"ఏదో జరిగింది—మీ ధోరణే వేరుగావుంది. నేను ఊహించలేనా..."

"ఏమీ జరగలేదు—ఆమెద్వారా నిన్ను తెలుసుకొన్నాను. నీ కది అర్థంకాదు—నీ కన్నీరు నా కర్థం కానట్లు..."

చంద్రుణ్ణిమేఘం కప్పివేసింది, ఆమెచీరకొంగు అతని మొహాన్ని కప్పివేసినట్లు.

o o o

భర్తలో మార్పుకి కామాక్షి తట్టుకుంది. హర్షించింది. అసూయగా ప్రకటించినా...అతనిమీద కొత్త అధికారం సంపాదించుకుంది. అతని ద్వారా ఆమెనుకూడా లోబరచుకున్నట్లుంది. అది ఆమెకు కొత్త అనుభవం...భర్త వుండగా ఆమెతో కలసి మాటాడాలనుకొంది. విజయం తనదయినట్లు ఆమెకి తెలుస్తే చాలు. ఒకమారు స్నేహితుల ఇంట్లో పార్టీకి ప్రసాద్ తనూ వెళ్ళినప్పుడు, శోభాసుందరి కూడా వొచ్చింది.

కాని వారు ముగ్గురూ విడిగా మాట్లాడుకునే అవకాశం రాలేదు. వారిద్దరిమధ్య చూపుల పరామర్శ తను గమనించి బాధపడింది. మొగాళ్ళను నమ్మకూడదు. పురుషుడు తన అవసరంకోసం ఎంతప్రేమయినా ప్రకటించగలడు, తనని నిజంగా ప్రేమిస్తున్నాడా, లేక తను అనుమానపడకుండా, ఇదంతా తెచ్చిపెట్టుకున్న ప్రకర్షా ? పైగా ప్రతివాడూ ఆడదాన్ని నమ్మకూడదంటాడు. ఇంకెప్పుడూ తను ఇట్లా రాకూడదని నిశ్చయించుకొంది.

ఆ నెలంతా కొత్త కేస్ హడావిడిలో గడిపాడు ప్రసాద్. విద్యాసాగర్ ఆస్తిదావా పెద్దవ్యవహారం. పెద్దప్లీడరు మాణిక్యాలరావు చేతిలో పడింది ఆ వ్యవహారం. మాణిక్యాలరావు దగ్గర ప్రసాదు జూనియర్‌గా పనిచేస్తున్నాడు. పార్టీలు ఆ సాయంత్రం ఊరెడుతుంటే సాగనంపడానికి తనూ స్టేషన్ కెళ్ళాడు.

సంధ్య కాటుకెట్టుకున్నట్టు చీకటి కమ్మింది. భూతద్దంలో చూసినట్లు ప్లాట్‌ఫారం లైట్లు ఎబ్బెట్టుగా ఉన్నాయి. ఏదో బండి రావాలిట— మరో గంటకుగాని రైలు కదలదట. అటూ ఇటూ పచార్లు చేస్తున్నాడు ప్రసాదు. రిస్టువాచి చూశాడు. ఏడు దాటింది. ఇంకా సరిగ్గా నిమిషాలుంది. విద్యాసాగర్ తాలూకు జనం గార్డు పెట్టెముందు మూగారు. వారితో ప్రసంగిస్తున్నాడు. మరో పది నిమిషాలు గడిచింది. పేలిన తారాజువ్వలా ప్లాట్‌ఫారం జనం రేగారు ఎందుకో— ఏమీలేదు— వొకడు కదిలితే అంతా కదలడమే. దాహంగావుంది. కూల్‌డ్రింక్స్ కోసం ఇంజన్‌వైపు నడుస్తున్నాడు.

ఇంజన్ ఇవతల పెట్టెలో లేడీస్ కంపార్టుమెంటుంది. దీపం వెలుగులో శోభాసుందరి కళ్ళు మెరుస్తున్నాయి.

"మీరా...మీరు?"

"ఆ, నేనే— మీరు?"

ఇద్దరూ నవ్వుతున్నారు.

"ఫ్రెండ్సు వెడుతుంటే...వచ్చాను. మీరు?"

"ఇంటి కెడుతున్నా— రెండు నెలలపాటు" అన్నదామె.

"రెండు నెలలే. నాతో చెప్పకూడదూ?"

"ముందుగా అనుకోలేదు వెళ్ళాల్సినపరిస్థితి వచ్చింది. మా బాబయ్య వంట్లో బాగాలేదు..."

అతని మొహంలో దిగులు చూసింది.

"దగ్గరలో ఒక ఊళ్ళో ఉన్నామంటే ధైర్యంగా నిబ్బరంగా ఉండేది— చప్పున రండేం..."

కంపార్టుమెంటులో ఫాన్ తిరగడంలేదు. లోపల ఉక్కగా ఉందని బైటకి దిగింది శోభాసుందరి. ఇంజన్‌వైపు నడుస్తున్నారిద్దరూ. డ్రైవర్ పచార్లు చేస్తూ సిగరెట్టు కాలుస్తున్నాడు. ఇంజన్ దాటి ముందుగా పట్టాలు పక్కగా వెడుతున్నారు. అక్కడంతా బొగ్గు, నుసి, రేగడి— గలీజుగా వుంది. ఇంకా దూరంగా పట్టాలు దాటి, గుట్టదగ్గర నిలబడ్డారు.

"ఫరవాలేదు. ఇంకా ఇరవైఅయిదు నిమిషాలుందిలెండి" అన్నాడు.

బండిలో పిన్ని ఒక్కర్తే వెళ్ళిపోతుంది. మీరేమో మీ ఇంటి కెడతారు. నేనొక్కదాన్నీ దిగడిపోతాను కదూ!" నవ్వుతూంది శోభాసుందరి.

చీరకొంగు జడచుట్టూ కప్పి, గాలికి జుట్టు రేగకుండా అదుముకుంటోంది. చీకటిగా ఉంది. చీకటి నీడలులేవు. రెక్కలు తెగిన పక్షికిమల్లె సిగ్నల్ కనబడుతోంది.

"నన్ను గురించి అంతే అభిప్రాయమా?" అన్నాడు.

"మీకు భార్య ఉంది."

"ఉన్నప్పుడు మరొకరిని ప్రేమించడం సాధ్యం కాదంటారా?"

"నాకు తెలియదు– చెప్పండి."

"ఏమిటో శోభా– ఒక్కొక్కసారి మాటలనవసరం. ఏమీ చెప్పకోకుండా అంతా తెలిసినట్లవుతుంది. ఇప్పుడు నా కల్లా ఉంది" అని ప్రసాదు లేచి, కాలువంచి దానిమీద చెయ్యి ఆనించాడు.

"నాకు తెలుసులెండి."

చెయ్యి తీసుకుంది.

"ఏం తెలుసు ?"

"ఏమీ తెలియదని" నవ్వుతోంది.

చేతిని తన బుగ్గకి రాస్తోంది. రెండుచేతులూ ఆమె మెడచుట్టూ వేశాడు.

నన్ను ఆమెగా భావించికదా, మీకు నామీద ఇంతటి కారుణ్యం?"

"ఆమెని మిమ్మల్నిగా భావించి, ఆమెపై కారుణ్యం అంటే నమ్ముతారా?"

"అది మీకే తెలియాలి."

చేతులు తొలిగించి దూరంగా వెళ్ళి కూర్చుంది.

"నే నేమీ కోరడంలేదు సుందరి."

ఆమె మాట్లాడదు. తలవంచుకుంది. చీకట్లో కన్నీరా ? అతనికి కనబడ్డంలేదు. తల పైకెత్తాడు. నుదిటిని అధరంతో తాకాడు.

'అమ్మయ్య' అని లేచి మొహం తుడుచుకుంది.

"ఏం జరిగింది?"

"ఒక భూకంపంనుండి తప్పించుకున్నాను- మీరామాట అన డంతో. మీరు కోరరు– కోరినా నే నివ్వలేను రంగనాయకమ్మ చెప్పలేదా? నాకు వివాహమైంది. ఎనిమిదేళ్ళయింది. అప్పుడు నా వయస్సు ఇరవై యొక్కటి. తల్లి, తండ్రి చిన్నప్పుడే పొయ్యారు. బాబయ్య చదువు చెప్పిస్తున్నాడు. ఇరవైవేలు కట్నం వొప్పుకుని, పదే ఇచ్చాడు. మిగతా డబ్బుతో నా మెడిసిన్ పూర్తి చెయ్యమంటాడు. తనకి జబ్బుచేస్తే చూసేం దుకుట. నా భర్త స్కూల్ఫైనల్ ఫేలయ్యాడు. నే చదవడానికి వీల్లే దన్నాడు. ఏడాదిలో విడిచేశాడు. ఇంక పదినిమిషాలే ఉంది.

"వెడదామా?"

రైలువైపుకి నడుస్తున్నారు.

"మిమ్మల్ని విడిచేసిన మనిషున్నాడంటే, సృష్టి వైచిత్రికి ఆశ్చర్య పడాలి."

"ఎందరెందరో ప్రొఫెసర్లు నా స్నేహం కోరారు. వివాహం అయింది అని తెలియగానే దగ్గర స్నేహానికి సాహసించలేదు- మీలాగనే"

ఇంజన్ దగ్గర కొచ్చేశారు. డ్రైవర్ లోపలికెళ్ళి కూత వేయిం చాడు. చీదిన తూటాలా, ప్లాట్ఫారం జనం పెట్టెలముందు మూగారు. దీపంచుట్టూ కోటి కీటకాలు మూగాయి. ఆమె పెట్టెలో కెక్కింది... అతను కిటికీమీద చెయ్యి ఆనించాడు. చేతిని అభయమిస్తున్నట్లుగా వేళ్ళతో స్పర్శిస్తోంది.

ఎడబాటు శరీరాలకే– మనసులకి కాదు కదా" అన్నాడు ప్రసాదు మెల్లగా.

ఆమె కళ్ళలో నీరు, కరిగి ద్రవమైన గాజుని గొట్టంలోంచి ఊదగా

పడిన బొట్టువలె, వొక్కటై, సాంద్రత తెచ్చుకుని, అతని చేతిమీద పడింది.

"మనస్సులకే ఎడబాటు. అదే ట్రాజెడి."

మరోసారి కూసి, కదిలింది రైలు. ఓపికలేని ఆవులింతలా ప్రసాదు దిగడిపోయ్యాడు. ఏవేవో తలలు, చేతులు, కాళ్ళు, నీడలు, దీపాలు, రంగులు, నవ్వులు, ఏడ్పులు- మనస్సు దిగవిడిచి సాగిపోతున్న శరీరాలు అతనిముందు నుంచి కదిలాయి.

రెండు నెలలు గడిచినై. హరిప్రసాదు విద్యాసాగర్ కేసు కాగితాలు చదివి నోట్సు తయారుచేయడంలో నిమగ్నుడయ్యాడు. సంగీత సాధనకి వ్యవధి వుండడంలేదు. రెండు మూడు వాయిదాలకి, మాణిక్యాల రావుతో కలిసి కోర్టులో హాజరయ్యాడు. ఊరునుంచి రైలు దిగి ఇంటి కొచ్చేటప్పటికి సాయంత్రం ఏడయింది. క్లయింటు విద్యాసాగర్ ధనికుడు. ప్రయాణాలకి కారు ఏర్పాటు చేశాడు.

ప్రసాదు లోపలికి రాగానే రంగనాయకమ్మ ఎదురయింది.

"శుభవార్త, ఏం బహుమానం యిస్తారు" ఉచితంగా కచ్చేరి చెయ్యడం మట్టుకు కాకుండా ?"

"ప్రస్తుతం జడ్జిగారికి జబ్బుచేసి కేసు వాయిదా పడటమే మాకొచ్చే వాల్సిన శుభవార్త. కచ్చేరీ చెయ్యకపోవడమే నా బహుమానం" అని నవ్వుతున్నాడు.

"ఘటికుడవే– ఏమోననుకున్నాను. ఊహించలేవా ఉండు...కాఫీ తీసుకొస్తాను. అమ్మాయిని పిలవకు..."

"ఏం ? జ్వరమా! డ్రయివర్‌కి కూడా కాస్త టీ ఇవ్వాలి."

"ఆమాత్రం ఊహించలేవు – ఇంతేటయ్యా... ఎన్నాళ్ళనుండి, ఏది కావాలని తపస్సు చేస్తున్నారో అది జరిగింది. నా మాట నమ్మకం

లేదుగా. ఆవిడ నోటంటే విందురుగాని రా అమ్మా...రా, శోభాసుందరీ... నువ్వు చెబితేకాని నమ్మడుట..."

"నిజం?"

ప్రసాదు మొహం ఎర్రబడింది. శ్వాస వేగంగా వస్తూంది. శోభా సుందరి బయటకొచ్చింది. తెల్ల ఖద్దరు చీర, ఊదారంగు జాకెట్టు వేసుకుంది- జడ మెలితిప్పి కట్టింది. చేతులలో బాగ్ బల్లమీద పెట్టింది.

"ఎగ్జామిన్ చేశాను. రంగనాయకమ్మ చెప్పారుగా, నిజమే. మరి వెడతాను" బాగ్ తీసుకుని సర్దుకుంటోంది.

"నే చెప్పానా? వంటకి ఎవర్నైనా కుదుర్చు - అమ్మాయిని చెయ్యి నివ్వకు నేనూ వెళ్ళనా?" అని లేచింది రంగనాయకమ్మ.

"కారులో దింపనా, మీరూ రండి" అన్నాడు శోభాసుందరినుద్దేశించి. ముగ్గురూ కాఫీలు తీసుకున్నారు. డ్రయివర్‌కి టీ తెచ్చింది రంగనాయకమ్మ. ప్రసాదు వెనకాల గదిలోకొచ్చి మంచంమీద పరున్న కామాక్షిని క్షణం చూచి నవ్వుతూ వచ్చి కారులో ఎక్కాడు. ముగ్గురూ బయలుదేరారు. "ముందు మా ఇంటికే" అన్నది రంగనాయకమ్మ. "ఆలస్యానికి వీల్లేదు- రేపే ఇవ్వాలి వొకపార్టీ- ఏమండీ శోభాసుందరి గారూ, అవునంటారా?" ఆమె నవ్వుతోంది. ఏమీ మాట్లాడదు. రంగనాయకమ్మ ఇంటివద్ద కారు నిలిచింది- ఆమె దిగింది.

"మా ఇంట్లో కాసేపు కూర్చోరు?"

"మరో మారొస్తాను. కేసు గొడవ, ప్రయాణం బడలిక..."

"శుభవార్తకి పట్టరాని సంతోషం- ఆందోళన... సరె."

ఆమె లోనికి వెళ్ళింది. కారు శోభాసుందరి యింటికి వెళ్ళింది. నిలిచింది- ఇద్దరూ దిగారు.

"థాంక్స్" అని శోభాసుందరి లోపలికి వెళ్ళబోతూంది.

"ఉండండి, నేనలా చెప్పుకోవాలి థాంక్స్. వారు వెయిట్ చేస్తూ వుంటారేమో- నువ్వెళ్ళిపో. నేను తరువాత ఇంటికెడతాలె" అన్నాడు ప్రసాదు డ్రయివర్‌తో. కారు కదిలింది.

ఇద్దరూ లోనికి వెళ్ళారు. బయట కుర్చీలు లేవు. మండువా గదిలో కుర్చీ అమర్చి కూర్చోమంది.

ఎవ్వరూ యేమీ మాట్లాడటం లేదు.

"ఈ పత్రిక చూస్తూ వుండండి' అని లోపలికెళ్ళి, మరో చీర ధరించి వచ్చింది శోభాసుందరి.

"మీ బాబయ్యకెట్లా వుంది ?"

"చాలా నయం"

"మీ పిన్ని..."

"అక్కడే వుంది..."

"ఉత్తరం వ్రాస్తారనుకున్నాను"

"మీరు వ్రాస్తారేమోనని నేనూ అనుకున్నాను..."

"అనుకోడం చాలు"

"ఓ యబ్బ ! మహామృదువుగా అబద్ధాలాడగలరులెండి."

"అబద్ధమా ?"

ఆమె చేతిని తీసుకున్నాడు.

"చేతిని గుండెలమీద పెట్టుకోడం చిన్నప్పుడు ఆటగా ఎరుగుదును."

"మీరు చెప్పనక్కరలేదు. మాటలతో నిమిత్తం లేకుండానే బుజువు చేశారుగా..."

చెయ్యి తొలిగించి బైట కొచ్చింది. మెట్లమీద కూర్చుంది. చూడు నీడ నుదుటిమీద పడుతోంది.

"అంటే ? చూరు నా జీవితంలో ప్రవేశించకపోతే అది జరిగేదే కాదంటే నమ్ముతారా ? నేను మరిచిపోలేదు మీ తన్నమాట. శరీరాలు విడిపోవడం కాదు— మనస్సులు విడిపోవడం, ట్రాజెడీ—అని..."

"మన సిక్కడా, శరీరం అక్కడా అనుకోమంటారా"

"ఇంత చొరవగా అనగలిగేరంటే, నాలో ఏదో లోటుండాలి."

"కోపమా? నేననకూడదు నాకే అధికారమూలేదు. నాకేమీ తెలీదు— అనుభవం లేదు క్షమించండి"."

ఆమె కళ్ళంట నీళ్ళు తిరుగుతున్నాయి. అతను దగ్గరగా వచ్చి ఆమె గడ్డం పట్టుకున్నాడు. తలని తన గుండెలమీద ఆనించాడు.

"మీకు నేనంటే నమ్మకం లేదా ? యేం కావాలి ?"

"జీవితంలో యేదైనా ఉన్నవారికి, ఇంకేమన్నా కావాలనిపిస్తుంది. మీకన్నీ ఉన్నాయి- మీరు సంగీత విద్వాంసులు; కామాక్షి భర్త, బోలెడు ప్రాక్టీసు, తండ్రి కాబోతున్నారు..."

" మీరిల్లా ఉంటే నే చూడలేను— వెళ్ళిపోతాను" అని లేచాడు ప్రసాదు.

"ఆలస్యమైంది— వెళ్ళండి. కామాక్షి కనిపెట్టుకొని ఉంటుంది." తనూ లేచింది బయటకి నడిచారు ఇదివరకు వెళ్ళిన తోవనే వెడుతున్నారు.

"నేను మీరనుకున్నంత ప్రముఖ వ్యక్తినిగాను. నేనో గొప్ప సంగీత విద్వాంసుడుగా పేరుపడలేదు. నాకేమీ ప్రాక్టీసులేదు—కాస్తోకూస్తో పెద్దలిచ్చిన ఆస్తి ఉందిగావున బండి నడుస్తోంది— ఇంక తండ్రి నంటారా సృష్టిచక్రం. దాన్ని కదిల్చింది మీరు. అది నిలిచిపోకుండా ఉండే భారం మీ మీదనే ఉంది..."

"అమ్మో— అంత భారమే. నాకు మీ జీవితంలో స్థానం లేదు. ఉండకూడని పరిస్థితి. చిన్నప్పుడు ఒక మేస్టరనేవాడు. కోర్టు, హాస్పిటల్

ఈ రెంటికి దూరంగావున్న వాళ్ళు ధన్యజీవులని. నా భర్తకి కోర్టుతప్పింది కాదు. నాకు హాస్పిటల్ తప్పింది కాదు. కదిలే చక్రంలో వేలు పెడితే, వేలు తెగడం, చక్రం విరగడం—రెండూ జరుగుతాయి. నేను రానన్నాను. రంగనాయకమ్మ చంపుకుతింటే కాదనలేక పొయ్యాను. వొచ్చి చూడమంది. పరీక్ష చేసాను కామాక్షిని. నిర్ధారణ అవగానే, ఎల్లాగో అయింది- నేనేదో అపచారం చేసినట్లు— పురుడు సమయంలో నే నిక్కడ ఉండను. ఉండకూడదు"

"ఎందుకు ?"

"ఉంటే నేను రాకతప్పదు. ఏదన్నా జరిగిందంటే నేనేదో చేశానసే జనం ఎందరో ఉంటారు సమాజంలో. ఇప్పటికే నేనే మొగుణ్ణి వదిలేశానని చెప్పుకొంటున్నారు. మా బాలయ్య అనేవాడు పెళ్ళి చెడిపోతే భార్యనీ: ప్రేమ చెడిపోతే భర్తనీ నిందిస్తుంది సంఘం—అని."

"మరి మీ జీవితం- ఎప్పుడూ ఇంతేనా—?"

"సమాజానికి చేతనయినంత సహాయం చెయ్యడమే నా ఆదర్శం— ఇంకేదీ కోరను. కోరితే, అది లభిస్తుంది— అది లభించిన మరుక్షణం, నా ఆదర్శనం నశిస్తుంది. ఈ క్షణం ఇక్కడతప్ప, వెనక్కీ, ముందుకి చూడలేనే. షెల్లీస్కైలార్క్‌లాగ" ఆమె కళ్ళంట నీళ్ళు కదుల్తున్నాయి. ప్రసాదు చీరకొంగుతో తుడుస్తున్నాడు. అప్రయత్నంగా ఆమె వక్షం మీద తల ఆనించాడు. అతని కళ్ళంట నీళ్ళు తిరుగుతున్నాయి.

"నేను— నేను మిమ్మల్ని విడిచి ఉండలేను..."

"ఉన్నారు ఉండాలి. మనిషి శరీరం పట్ల నాకు గౌరవము లేదు. మనస్సంటే నమ్మకంలేదు. ఈనాడు నాకో మనస్సంటూ కల్పించారు. అది ఏడుస్తోంది. బరువు తగ్గిపోయింది. దాన్ని మీరు తీసుకుపోండి. పుట్టబోయే సంతానానిక్కావాలి" లేచింది. ఆమె ఇంటివైపు నడుస్తున్నాడు.

గుమ్మం దగ్గరకి చేరుకున్నారు. నక్షత్రాలకిమల్లె మెరుస్తున్నాయి ఆమె కళ్ళు, సంధ్యలో కొంగలబారు పీకలకుమల్లె పళ్ళ తళతళలు, చందమామ కోసం మిడిసిపడి ఇసుకమీద త్రుళ్ళిపడిన పెద్ద సముద్ర కెరటంకిమల్లె వక్షం కదుల్తోంది. మనస్సు కనబడదు. ఆకాశం అంతటా ఆవరించి అంతర్థానమైనట్లు.

రంగనాయకమ్మ పట్టుమీద పార్టీ ఇవ్వాక తప్పిందికాదు ప్రసాదుకి. అతనికి మనస్ఫూర్తిగా ఇవ్వాలనుంది. నిజమే కాని శోభాసుందరిని, పిల వాలా, ఆమెని పిలిస్తే, పార్టీ ముగించిన తరువాత భార్యతో కొంత ఘర్షణ తప్పదు. ఆమెని పిలిస్తే మరికొందర్ని పిలవకూడదేమో. తీరా పిలిచాక శోభాసుందరి రానంటే, తనెంతో బాధపడతాడు. ఇదంతా గొడవగావుంది. ఈ పిలుపులన్నీ రంగనాయకమ్మకి విడిచేశాడు తుదకి

ఆనాడు శనివారం. ప్రసాదు ఇంట్లో పార్టీకి ఎక్కువగా స్త్రీలే వచ్చారు. కామాక్షి పెత్తల్లి, రంగనాయకమ్మ అతిధులను కనుక్కుంటు న్నారు. ఆనాడు విద్యాసాగర్ కేసు తీర్పు జరిగింది. రాజీకుదిరి పెంచు కొన్న తల్లి ఆస్తిలో మూడొంతులు ఇతనికే దక్కింది నలభై వేలు రొఖ్ఖం, పరహారెకరాల భూమి, కోర్టుఖర్చులు, సగం మినహా విద్యా సాగర్‌కి వచ్చినట్లు తీర్పుజరగడంతో, మాణిక్యాలరావు, సహాయపడిన జూనియర్‌లు, లెక్కలతో, పంపకాలతో బిజీగా హుషారుగా ఉన్నారు. వారి నందర్నీ తనింట్లో పార్టీకి తీసుకొచ్చాడు ప్రసాదు. జనార్ధనం వీణా వాద్యం ఏర్పాటయింది మాణిక్యాలరావు, బృదం, పదినిముషాలు గడిపి ఆరింటికే వెళ్ళిపోయారు. వారిని సాగనంపడానికి రోడ్డుమలుపు దాకా వెళ్ళాడు ప్రసాదు. విద్యాసాగర్ బుష్‌కోట్, పాంటువేసుకుని తిన్నగా హాల్లోకి వచ్చాడు. ఆకుపచ్చరంగు పట్టుచీర, తెల్లసిల్కు జాకెట్టు, కొప్పులో గులాబీలు, కొవ్వొత్తి వెలుగు ఆకారంలో కుంకుమ, కాటుక

లోంచి ధగధగ మెరిసిపోయే కళ్ళు అందరూ ఆమెకేసి చూసేటట్లు చేసే ఒక ప్రత్యేకమైన తీవితో కదుల్తూన్న కామాక్షిని చూసి, విభ్రాంతుడై, వొకడుగు వెనక్కి వేశాడు విద్యాసాగర్.

హరిప్రసాదు హాల్లోకొచ్చాడు.

"మన పార్టీకూడా రేపే — మీరు పాడాలి. నే నెప్పుడూ విన లేదు — మీ రెవర్ని చెబితే వారిని పిలుస్తా. వయలిన్‌కి, మృదంగానికి — మాణిక్యాలరావుగారు ఏన్నో మార్లన్నారు గొప్పగా పాడతారని..." అన్నాడు విద్యా సాగర్.

"మరోసారి వినిపిస్తాను. ఈ దఫాకి వదిలెయ్యండి. టైర్డుగా వున్నాను. మా అందరికీ నిజంగా ఓ నెలపాటు రెస్టు కావాలి."

"దానికేముంది. అందరం ఊటీకివెళ్ళి వో నెలపాటు కులాసాగా గడుపుదాం. అన్ని ఏర్పాట్లు నే చేస్తానన్నాను మాణిక్యాలరావుతో — వారు, ఎక్కడ తీరుతుందండీ — అనేశారు — నే నేం చెయ్యను. మీరు ఏ దడిగితే, అదివ్వడానికి సిద్ధం..." అన్నాడు నవ్వుతూ విద్యాసాగర్. బల్ల మీద సామగ్రి రుచిచూస్తున్నాడు. "నే నెప్పుడూ చూడలేదు మీ వార్ని...వారేగా..." అన్నాడు కామాక్షిని చూపుతూ. అవునన్నట్లు తలపంకించాడు ప్రసాదు. ఆరుబైట జరుగుతున్న వీణ కచ్చేరి మధ్యలో కొందరు స్త్రీలు బయటకొచ్చి, సెలవు తీసుకొని వెడుతున్నారు. గోడగడి యారం ఏడు కొట్టింది.

"చాలా థాంక్స్ మరి వెడతాను" అన్నది శోభా సుందరి. బోర్డరు లేని ఊదారంగు కాటన్ చీర, అదేరంగు బ్లౌజ్ వేసుకుంది. మెడలో వొక్కగొలుసు, చేతికి నల్లస్ట్రాప్ రిస్టువాచి వున్నాయి. హాండ్ బాగ్‌ని వేళ్ళతో కదుపుతూ, దీనంగా చూసింది ప్రసాదుకేసి.

"రాగలిగినందుకు, మిమ్మల్ని థ్యాంక్ చెయ్యాలి. హాస్పిటల్ పనులు..."

వాక్యం పూర్తికాకుండనే, చరచరా నడుచుకుంటూ వెళ్ళింది శోభా సుందరి.

విద్యాసాగర్, గొంతులో ఏదో అడ్డుకున్నట్టై, గ్లాస్‌లో నీళ్ళు త్రాగి తెప్పరిల్లి.

"ఆమె...మీ...?"

"ఆమె వొక డాక్టర్. సంగీతం అంటే చాలా ఇష్టం. కామాక్షి ఫ్రెండ్. ఫామిలీ డాక్టర్—కామాక్షి అక్క అనుకున్నారా—చాలామంది అల్లా అనుకుంటారులెండి. బాగా పోలికవుంది. ఆమె గ్రేట్ బ్యూటీ—కాని మొగుడొదిలేశాడు. వాడో దౌర్భాగ్యుడు. చదువు అబ్బలేదుట. బోలెడాస్తిట. వ్యవసాయమట. ఇంకా బోలెడాస్తి కలుపుకోవాలని కోర్టులు, దావాలూట. పెళ్ళాం చదువుకోకూడదుట. కట్నంలో పదివేలు ఎగేశారన్న మిషమీద వదిలేశాట్ట. ఏమిటో జీవితం. డబ్బువుంటె సంస్కారంవుండదు, సంస్కారంవుంటే డబ్బువుండదు రెండూ వుండికూడా అదృష్టం అంటూ వుండాలిలెండి..."

విద్యాసాగర్ లేచాడు. మొహానికి చెమట్లు పోసేస్తున్నాయి. తుడుచుకుంటున్నాడు.

"మరివెడతా—రేపుదయం కారుపంపుతా..."

"ఏం అలావున్నారు. యు ఆర్ ఆల్ రైట్."

"కాస్త టైర్డ్‌గా ఫీలవుతున్నాను"

విద్యాసాగర్ వెళ్ళాడు. తొందరగా వస్తున్న రంగనాయకమ్మను ఢీ కొనకుండా తప్పుకుని వెడుతున్న ఆయనకేసి ఎగాదిగా చూసింది రంగనాయకమ్మ.

"ఇట్లా రా ప్రసాదు..."

"ఆజ్ఞ చెప్పండి..."

"చెవులో వూదాలి తెలుసా ?"

"సర్వజ్ఞుణ్ని కాను. వింటె తెలుసుకోలేనంత శుంఠనీ కాను..."

"వెడుదూ—నీ వెటకారం నువ్వూను"

"ఆ వెళ్ళిరాయనే, శోభమ్మ ముద్దుల మొగడు వొదిలేసిందిట."

"వ్వాట్ !"

"కేస్ గెల్చాడుగా— బాగా గుంజిండి. ఏ ముహూర్తంలో పెట్టారో పేరు, విద్యాసాగర్ట. చదువు లేదుటగా ధనసాగరం— బాగా తోడండి."

అని తొందరగా వెళ్ళింది రంగనాయకమ్మ. మరింక ఎవరితో చెప్పాలన్న ఆతృతతోనో.

నే చెప్పదల్చుకున్న వృత్తాంతం యింతటితో ముగిసినట్లె. ఇల్లా విడిచెస్తే పాఠకుడిలో కాస్తంత అసంతృప్తి వుండిపోతుందని తెలుసు. జీవితంలో సంఘటనలకి ఆద్యంతాలు స్ఫుటంగా వుండవు! కళలోస్ఫుటంగా వుండితీరాలని శాసిస్తాడు పాఠకుడు. అతన్ని తృప్తిపరచటంకోసం కళాకారుడు, ఊహని ప్రయోగించి "ఫరవాలేదు. ఇట్లాంటి ముగింపు అసహజం కాదు" అని తనకు సబబని తోచిన ముగింపుచేసి అంగీకరింపజేసేటందుకు, కొంత వ్యాఖ్యానంచేసి సమాప్తి చేస్తాడు. చమత్కారం గల కొందరు రచయితలు, ఆ ఊహాగానం పాఠకుడికే విడిచేస్తారు. పాఠకుడు తన సంస్కారాన్నీ, వైజ్ఞానిక సంపదనూ అనుసరించి, ముగింపు సూచించుకొన్నా అసంతృప్తి మాత్రం తొలగిపోదు.

ఇల్లా పాఠకుణ్ని గాలితో వదిలెయ్యడం నా కిష్టంలేదు. పైగా కథలో పాత్రలకి ఓ విధంగా అన్యాయం చెయ్యడమే అవుతుంది గాన, ఆరు నెలల తర్వాత వ్యక్తమైన ఈ కథ ముగింపు చెప్తాను. పుట్టడం,

చావటం ఆద్యంతాలు కావాలనే ప్రశ్న రావచ్చు. నిజానికి ఆ రకం ఆద్యంతాలు సృష్టికి సంబంధించినవి. కాని, జీవితానికి సంబంధించినవి కావేమో. ఈకథముగింపులో ఈరెండూలేవు. కామాక్షి మరో ఆరు మాసాలకి కాని ప్రసవించదు. మగ శిశువో, ఆడ శిశువో మనకి తెలియదు. సుఖప్రసవమైందా! తల్లి, పిల్లా క్షేమమా ఇవన్నీ సృష్టికి సంబంధించిన ప్రశ్నలు. ఆరు నెలల తరువాత ఒక శుభలేఖ అందుకున్నాడు హరిప్రసాదు. అది తననూతన గృహప్రవేశానికి శోభాసుందరి, విద్యాసాగర్ పంపిన ఆహ్వాన పత్రం. అతన్ని వచ్చి కచ్చేరి చెయ్యవల్సిందిగా, భార్యా భర్తలు ఇరువురి సంతకాలతోనూ ఒక ఉత్తరంకూడా వుంది. "అనురాగము లేని— రాగ ప్రస్తార – ప్రథమ అంశంగా – ప్రోగ్రాములో వేయిస్తున్నాం మరువకండేం ! !"